

Jan Křtitel, prorok, předchůdce Páně

narozen: šest měsíců před Kristem narození v Ain-Karimu u Jeruzaléma

zemřel: v polovině 1. století v Jeruzalémě

Patron: *Malty, Burgundska, Provence; Florencie, Amiens; tkalců, krejčích, kožešníků, koželuhů, barvířů, sedlářů, vinařů, hospodských, bednářů, kominíků, kovářů, tesařů, architektů, zedníků, kameníků, majitelů biografů, pastýřů, sedláků, hudebníků, tanečníků, zpěváků, vinné révy; domácích zvířat, ovcí a jehňat; při abstinenci; proti padoucnici, bolestem hlavy, chrapotu, závratím, dětským nemocem; proti strachu; proti krupobití; karmelitánů; maltézských rytířů (johanitů)*

Ježíš řekl jednou o Janu Křtiteli: „**Mezi těmi, kteří se narodili z ženy, nepovstal nikdo větší než Jan Křtitel.**“ Na tomto výroku Kristově spočívala také velká úcta, která začala brzy po prorokově smrti. Se světcovou památkou a svátkem -u něho je to den narození- se pojí po staletí všude na světě mnohé lidové zvyky.

Jan Křtitel přišel na svět asi půl roku před Kristem. Rodiče Alžběta a Zachariáš byli už pokročilého věku; Alžběta totiž byla neplodná, nemohla počít dítě. Jednoho dne se zjevil Zachariášovi v chrámě archanděl Gabriel a zvěstoval mu narození syna, který má dostat jméno Jan. Když Zachariáš žádal od Gabriela znamení pravdivosti proroctví, nechal ho Gabriel oněmět a ohlásil mu, že se mu zase vrátí řeč při narození dítěte. A tak se i stalo. Když Alžběta, k úžasu okolí, porodila ve vysokém věku dítě, nabyl Zachariáš zase řeči. Nato ohlásil: „**Pochválen buď**

Hospodin, Bůh Izraele, neboť navštívil a vykoupil svůj lid. Vzbudil nám mocného spasitele z rodu svého služebníka Davida, jak slíbil od pradávna ústy svých svatých proroků; zachránil nás od nepřátel, z rukou všech, kdo nás nenávidí. Slitoval se nad našimi otci, rozpomenul se na svou svatou smlouvu, na přísahu, kterou se zavázal našemu otci Abrahámovi, že nám dopřeje, abychom mu beze strachu a vysvobození z rukou nepřátel zbožně a spravedlivě sloužili po všechny dny svého života. A ty, dítě, budeš prorokem Nejvyššího,

nebot' půjdeš před Pánem připravit mu cestu, dát jeho lidu poznání spásy odpuštění hříchů z milosrdné lásky našeho Boha, s kterou nás navštívil ten, který vychází z výsosti, aby zazářil těm, kdo žijí v temnotě a v stínu smrti, a uvedl naše kroky na cestu pokoje.“

Lid naslouchal Zachariášovým slovům, ale nerozuměl jim.

*Když bylo Janovi 30 let, odešel do pouště a k Jordánu a hlásal všude příchod Mesiáše, Vykupitele. Kázal ohnivě a uděloval křest pokání. Pak se objevil u Jordánu sám Ježíš a dal se Janem pokřtít. Křtítel řekl pak lidu: „Ejhle **Beránek Boží, který snímá hříchy světa.**“*

Ve stále rostoucí popularitě Jana Křtitele spatřoval panovačný, krutý král Herodes Antipas nebezpečí pro sebe a svůj trůn. Když pak Jan odsoudil i veřejně, že král opustil svou první manželku a oženil se s ženou svého bratra, události dostaly spád. Herodiada, druhá Herodova manželka, uražená ve své ješitnosti, štvála krále stále více a požadovala dokonce Křtítelovu popravu. Sáhla ke lsti. Když si měla její dcera něco přát od Heroda, královna ji navedla, aby si vyžádala Janovu hlavu.

Herodes nařídil stětí Jana Křtitele. Po popravě předala Salome své matce Herodiadě mučednickou hlavu na míse. Scéna se stala později motivem mnoha umělců, např. Lu-case Cranacha Staršího. Rok smrti byl asi v polovině 1. století. Jan Křtítel byl pochován v Samařsku. Jeroným později potvrdil pohřebiště v jednom ze svých spisů. V další době tvrdila města Konstantinopole, Damašek i Emesa, že mají Janovu hlavu. Ve 4. století byl postaven nad hrobem v Samaři kostel, jehož trosky byly odkryty v r. 1931.

Úcta a tradice: *po staletí je Janův den důležitým svátkem v kalendáři; to ovšem souvisí hlavně s tím, že 24. červen, doba slunovratu, je nejdelším dnem v roce. Především ve středověku patřil Janův den k nejvýznamnějším svátkům, slavil se poutěmi, procesími a lidovými slavnostmi. Některé zvyky odpovídají podobným při zimním slunovratu, často jsou to zvyky z pohanské doby. Tak se zvláštní účinek přičítá třezalce, která kvete v tuto roční dobu zářivě žlutě; přičítá se jí ochrana proti zlým duchům a ďáblu, ale i proti krvácení, nemocem žaludku a jater a proti otevřeným ranám. Jsou kraje, kde třezalka, ale i podobně kvetoucí rostliny jako arnika nebo vstavač se vijí do věnců a svěcí v kostele. Nejznámějším zvykem o sv. Jana je asi takzvaný svatojánský oheň, který se zapaluje v večer 24. června. Od 10. stol při něm prokazatelně pije svatojánská „láska“, víno, které byl svěceno v kostele; tančí se, veselý ruch vládne celý den. I vodě ve studni se na sv. Jana v zvláštní pozornost. Dodnes se zdobí v některých oblastech v ten den kropenky. Zvláště slavnostně se to slaví ve*

Wundsiedelu ve Smrkovém pohorí (Fichtelgebirge), ve městě, které má skoro 30 studní.

Také místo Spalt ve Francích má svůj vlastní Janův svátek; uvádí se zde každých pět let slavnost „norimberský Reis“ (Reis je zde válečné tažení), která upomíná na osvobození města v 15. století. Zdejší obyvatelé vzpomínají této události průvodem, svatojanským kázáním a koncertem. V Harzu je opět několik let živý prastarý obyčej pouličních slavností o sv. Janu.

Znázorňování: život a působení Jana Křtitele inspirovaly umělce po všechny časy; především ve středověku vznikla řada významných znázornění. Jedno z nejznámějších je s beránkem na isenheimském oltáři v muzeu Unterlinden v Colmaru. Rovněž s beránkem namalovali Jana Křtitele Caravaggio (Veřejné umělecké sbírky, Basilej) a Tizian (Benátky, Accademia). Často má Jan Křtitel u sebe hůl, někdy s nápisem „Beránek Boží“. I Ježíšův křest a Jan při kázání; patří k častým znázorněním krásný příklad scény kázání je od Jana Brueghela (Stará obrazárna, Mnichov).

Široký prostor uměleckého znázorňování zaujímá zavraždění proroka Jana. Stěti ukazují mezi jiným malba od Terbrugghena (Prado, Madrid). Jinou scénou je předání hlavy Salome nebo Herodiadě. Vůbec nejslavnějším znázorněním je asi malba Lucase Cranacha Staršího: ukazuje Salome, jak nese mísu s Janovou hlavou (Lisabon, muzeum).

Zamyslím se nad sebou, jak opravdově to myslím se svým obrácením. V čem se mám změnit? Za hlavní obecnou povinnost Jan označil citlivou a pozornou bliženskou lásku. Pak také každému radil dle jeho stavu. Co mám dělat? Vezmu si příklad z Janových kajícníků, kteří nespoléhalí sami na sebe a v prorokovi od Jordánu viděli tlumočnicka Boží vůle. Nebudu spoléhat na sebe, ale podřídím se vedení duchovního rádce, o kterého Boha poprosím.

Bože, Tys vyvolil svatého Jana Křtitele, aby připravil lid ochotný přijmout Krista; dej svému lidu pravou radost a ved' všechny, kdo v Tebe věří, po cestě pokoje a spásy. Prosíme o to skrze Tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s Tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků. Amen